

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Сафонові Тетяни Романівни

за темою: «ДИЗАЙН ЕКСПОЗИЦІЙ

ФРАГМЕНТІВ АРХІТЕКТУРНИХ ПАМ'ЯТОК»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства

за спеціальністю 17.00.07 – Дизайн

Сафонова Т.Р. представила до захисту завершену наукову роботу, яка є цінним комплексним дослідженням проблеми дизайну експозицій фрагментів архітектурних пам'яток в українському мистецтвознавстві. Сьогодні культурна спадщина України є невід'ємною частиною світового культурного надбання, отже існує потреба постійного догляду, збереження, контролю та примноження культурних цінностей нашої країни. Створення більш сприятливих умов для розвитку і оновлення культурної спадщини та використання її об'єктів в суспільному житті є основним напрямком розвитку інфраструктури науково-дослідних, проектних, реставраційних, реабілітаційних та інших організацій у цій сфері.

Збереження, розвиток та організація предметного-просторового середовища в цілому, його активна адаптація до сучасних потреб, створення умов для збереження історико-архітектурного середовища є невід'ємною частиною процесу формування позитивного іміджу країни. Безсумнівно, одним із напрямків розвитку сучасного соціокультурного простору, який щільно насичений різноманітними процесами та явищами у царині дизайну, є формування експозицій пам'яток культурної спадщини.

Дизайн експозицій фрагментів архітектурних пам'яток в Україні сьогодні набуває важливого значення завдяки змінам в культурній ситуації, що обумовлені вимогами суспільства, яке орієнтується на видовищність в усіх соціокультурних процесах. Нові рішення в експонуванні фрагментів архітектурних пам'яток зумовлюються культурною трансформацією в сприйнятті глядачів, а сучасні здобутки в цій сфері значною мірою

визначаються застосуванням новітніх технологій. Отже, представлене дослідження є своєчасним та затребуваним.

Аналіз тексту роботи і автореферату засвідчив, що дисертація представляє собою завершене самостійне наукове дослідження, присвячене синтезу вітчизняного та зарубіжного досвіду у дизайні експозицій фрагментів архітектурних пам'яток, розробці теоретичних та практичних рекомендацій в умовах реального проектування.

Актуальність дослідження проблеми підтверджується тим, що на сьогоднішній день в Україні не існує комплексного мистецтвознавчого дослідження, де було б ґрунтовно розглянуто проблему дизайну експозицій фрагментів архітектурних пам'яток, визначено особливості формування просторової організації експозицій та розроблено способи застосування спеціального обладнання у дизайні експозицій фрагментів архітектурних пам'яток в контексті технічних інновацій.

Дисертація Сафонові Т.Р. має добре продуману, чітко організовану структуру, усі складові якої за своїм змістом пов'язані між собою логікою думки, відповідають специфіці предмету та об'єкту дослідження і розкривають його наукову проблематику. Робота написана на основі широкої, добре опрацьованої джерельної бази, яка підтверджує необхідність вивчення означеної проблеми.

У першому розділі «Теоретичні та практичні передумови дослідження питання експозицій фрагментів архітектурних пам'яток» дисертанткою надано термінологічне обґрунтування поняття «дизайн експозицій фрагментів пам'яток архітектури», проаналізовано джерела і стан наукової розробки теми, стан досліджень з історії та теорії дизайну, з теорії та практики музеєзнавства, з дизайн-проекування музейних експозицій, організації експозиційного простору сучасними засобами, розробки у сфері архітектурних та археологічних досліджень пам'яток архітектури та сучасних підходів щодо їх реставрації і збереження.

Дисертантка ретельно проаналізувала сучасну фахову літературу українських, російських та західних авторів, вона добре знайома зі станом вивченості питання в Україні, країнах Європи та Середземномор'я періоду середини ХХ століття до сьогодення. У підсумку вона дійшла висновку, що на даний час відсутнє ґрунтовне мистецтвознавче дослідження проблеми експонування фрагментів архітектурних пам'яток. Це ще раз підтверджує актуальність і необхідність її всебічного висвітлення.

Детальний історичний аналіз становлення музейної справи у контексті демонстрації фрагментів пам'яток архітектури, визначення історичних етапів розвитку практики експонування фрагментів архітектурних пам'яток дав дисертантці змогу визначити, що сучасна практика формування експозицій фрагментів архітектурних пам'яток вдосконалюється під впливом сучасних концепцій формування музейних експозицій, новітніх технологій, реставраційних концепцій, де пріоритетом залишається історична пам'ятка, її автентичність, цілісність, збереження фрагментів старовинних архітектурних об'єктів.

У другому розділі «Методичні основи дослідження дизайну експозицій фрагментів пам'яток архітектури» автором розроблена спеціальна методика дослідження, яка є синтезом підходів, принципів та методів дослідження. Визначено й проаналізовано основні підходи (комплексний, системний, історико-логічний, змістовно-формальний), основні принципи (термінологічний, об'єктивності, цілісності та моделювання) та методи дослідження. Дисертанткою розроблена графічна модель об'єкта дослідження, що представляє експозицію фрагментів пам'яток архітектури як системну модель. Визначено складові експозиційного дизайну, досліджено вплив чинників на формування експозицій фрагментів архітектурних пам'яток.

Науково вагомим є той факт, що автором натурно обстежено та ретельно проведено аналіз загальними та спеціальними критеріями значної кількості об'єктів існуючих експонованих фрагментів пам'яток архітектури 18 країн Європи та Середземномор'я. Це дало змогу сформувати емпіричну базу

дослідження проаналізованих об'єктів. Опрацювання значного за кількістю матеріалу європейського дизайнерського досвіду щодо вирішення експозицій підтверджує переконливість отриманих результатів.

Автором сформовано логічну структуру дослідження, яка складається з етапу теоретичної постановки дослідження, етапу проведення дослідження та етапу узагальнення результатів теоретичного та емпіричного дослідження, що дало змогу вивести систему принципів, вимог та практичних заходів у проектуванні фрагментів архітектурних пам'яток.

Матеріал третього розділу дисертації «Чинники впливу на формування експозицій та прийоми експонування фрагментів архітектурних пам'яток» присвячений дослідженню комплексу факторів, що впливають на розроблення дизайн-проекту експозицій.

Дисертантка ретельно проаналізувала та визначила дві групи чинників – зовнішні, що не пов'язані із фрагментом пам'ятки архітектури, та внутрішні, які визначаються самою пам'яткою. У результаті дисертантка дійшла висновку, що у сукупності всі ці чинники впливають на формування реставраційної концепції, де фрагмент пам'ятки архітектури має історичну чи культурну цінність матеріальної та духовної культури. Автор засвідчує глибоку обізнаність у тонкощах методів реставрації, де на сьогодні домінують методи консервації, які дають змогу зберегти автентичну структуру фрагмента пам'ятки архітектури. Автор переконливо доводить важливість визначення реставраторської методики, що є підставою для визначення прийому експонування фрагмента пам'ятки. Практичного значення набуває розроблена автором класифікація прийомів експонування архітектурних фрагментів, яка стверджує його глибоку обізнаність у різних способах створення експозиції.

У четвертому розділі «Просторова організація та спеціальне обладнання в дизайні експозицій архітектурних фрагментів» дисертанткою проаналізовано дизайнерські прийоми у формуванні експозиційного простору. Приділено пильну увагу аналізу композиційним прийомам функціональних зонувань

просторів експозиції, які тісно пов'язані з науковою та художньою концепціями експозиції, де важливу роль відіграють кількість і габарити експонатів та площа експозиції. Дисертанткою визначені способи організації експозиційних та транзитних зон, які вирішують маршрутизацію огляду з доступністю для маломобільних груп населення, розкриваючи головну наукову та художню ідею експозиції. Автором запропоновано класифікацію та наведено приклади експозиційного обладнання, до якого не входять універсальні модульні системи, і це підкреслює, що кожна експозиція фрагментів архітектурних пам'яток є унікальною.

Дисертанткою Сафоною Т.Р. у дослідженні візуального сприйняття експозиції встановлено, що засоби візуальної комунікації набувають важливого значення у проектуванні експозицій, оскільки відіграють першочергову роль при отриманні відвідувачами інформації завдяки таким характерним особливостям, як наочність, інформаційність, образність. Автор надає достатню кількість прикладів інформаційних стендів експозицій, графічних реконструкцій об'єктів, таблиць щодо передачі інформації у формуванні інформаційного блоку експозиції фрагментів архітектурних пам'яток.

Важливого значення у дослідженні набувають технічні засоби організації експозиції, до яких автор відносить світловий, світлокольоровий та аудіосупровід експозиції, сучасні LED-технології, які значно підсилюють емоційний ефект експозиції. Автор ґрунтовно розкриває роль мультимедійних технологій, які є невід'ємною частиною дизайну сучасної експозиції, виконують пояснюючу та доповнюючу функції, а також можуть виконувати функції організації просторового середовища експозиції. Матеріал четвертого розділу свідчить про бажання автора розширити поле дослідження, що посилює науковий дискурс роботи та підтверджує її новизну.

У п'ятому розділі дисертації «Формування дизайну експозицій фрагментів архітектурних пам'яток» визначено принципи дизайн-проектування експозиції, вимоги до організації експозицій. Автор

вдосконалює методику проектування експозицій архітектурних фрагментів, яка складається з п'яти етапів: 1) реставраційний, де визначається реставраційна концепція та прийом експонування; 2) наукова концепція, де розробляється сценарій та художня концепція; 3) розробка художньої концепції та експозиційного сценарію; 4) художнє та технічне проектування; 5) реалізація проекту та монтаж експозиції. Заслуговує уваги розробка автором практичних заходів щодо проектування експозицій фрагментів архітектурних пам'яток, що свідчить про фаховий підхід до дослідження.

Завершуючи свою наукову роботу, автор проводить верифікацію основних результатів дослідження на прикладі дизайну лапідарію, який розташований у м. Львові за адресою: пл. Ринок, 8, що підтверджує важливість дослідження проблеми дизайну експозицій фрагментів архітектурних пам'яток.

Важливим здобутком проведеного Сафоновою Т.Р. дослідження слід вважати змістовні таблиці до кожного підрозділу дисертації. Переконалівість отриманих результатів підтверджує опрацювання значного за кількістю матеріалу європейського дизайнерського досвіду щодо вирішення експозицій фрагментів архітектурних пам'яток.

В цілому, аналіз дисертаційного дослідження і автореферату дозволяє зробити наступні висновки:

- дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми;
- всі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, достовірність висновків забезпечена методикою процесу дослідження;
- поставлені автором мета та завдання вирішені досить глибоко і доказово. Висновки за підсумками проведеної роботи сформульовані ґрунтовно і переконливо;
- дисертація має як теоретичне, так і практичне значення.

На завершення має сенс висловити деякі зауваження, що мають характер побажання:

- при розробці дизайн-проекту, можливо, слід було б приділити більше уваги попередньо розробленому істориком-експозиціонером тематико-експозиційному плану (ТЕП), який є програмою-завданням для дизайнерів при створенні будь-якої експозиції;

- при наведенні прикладів дизайну експозицій фрагментів архітектурних пам'яток, можливо, доцільно було б вказувати прізвища відомих архітекторів та дизайнерів, які приймали участь у створенні експозицій;

- для поглиблення результатів дослідження варто було б встановити пріоритетність застосування новітніх технологій за типами експозицій фрагментів архітектурних пам'яток;

- при загальному позитивному враженні від роботи слід вказати на деякі незначні недоліки у тексті дисертації. Так, мають місце неточності у перекладі слів (стор. 73, 147) та орфографічні і синтаксичні помилки. Мають місце повтори інформації (с. 125).

Але наведені зауваження не впливають на високий науковий рівень роботи. В цілому дисертаційна робота вирізняється оригінальністю, необхідним науковим рівнем і новизною, логічною обґрунтованістю. Представлений у дисертації фактичний матеріал, його систематизація, аналіз об'єктів є свідченням того, що Сафонова Т.Р. глибоко вивчила тему дослідження, провела значну пошукову та аналітичну роботу. Винесені на захист положення дисертаційної роботи мають характер наукової новизни, практичне та теоретичне значення і відповідають задачам дослідження. Проблематика дослідження всебічно висвітлена у статтях, опублікованих у фахових виданнях. Зміст автореферату узгоджується зі змістом дисертації за розділами. Практична та теоретична цінність роботи не викликає сумнівів. Вважаємо, що представлена до захисту дисертація «Дизайн експозицій фрагментів архітектурних пам'яток» відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, а її автор Сафонова Тетяна Романівна заслуговує

на присудження їй наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент:
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну меблів
Харківської державної академії дизайну і
мистецтв МОН України

 В.Д. Северин

